

Opinie, naleving en handhaving coronatoegangsbewijzen

15 oktober 2021

Deze memo gaat in op het gedrag, de naleving, de kennis en de houding ten aanzien van het coronatoegangsbewijs (CTB) dat met ingang van 25 september breder is ingevoerd in onder andere de horeca en de culturele sector. Daarnaast wordt de houding ten aanzien van het CTB vergeleken met de houding ten aanzien van andere eerdere maatregelen. Ook wordt kort ingegaan op de context van de algemene opinie ten tijde van de invoering van het CTB.

De resultaten komen uit de Campagne effectmonitor Alleen Samen. De dataverzameling was van 11 tot en met 13 oktober 2021. Er is een vragenlijst afgenomen onder een steekproef van 689 respondenten van 12 jaar en ouder representatief naar leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en regio. De volledige rapportage van de monitor volgt op 20 oktober. Daarnaast zijn resultaten uit andere onderzoeken meegenomen, de bronnen zijn vermeld in de memo.

Conclusies

- Er is nog onduidelijkheid bij mensen waar het CTB nu precies geldt. Ook weten mensen die moeten testen voor een CTB vaak niet waar ze terecht kunnen en denkt een deel dat ze er voor moeten betalen. Daarnaast is er verwarring over het testen voor toegang en het testen bij klachten.
- In de horeca wordt in ongeveer twee derde van de gevallen gevraagd om het CTB. In theaters, bioscopen, professionele sportwedstrijden en bij muziek evenementen in ruim 80% van de gevallen. De QR code wordt in 9 van de 10 gevallen gescand bij het meest recente bezoek aan een locatie. Het ID wordt maar in de helft van de gevallen gecontroleerd.
- Het CTB valt in de categorie van maatregelen die gemiddeld scoren. Er zijn maatregelen die positiever scoren zoals afstand houden en handen wassen, maar mondkapjes en het maximum aantal bezoekers dat je thuis mocht ontvangen scoorden negatiever.
- Het vertrouwen in de aanpak van de coronacrisis door de overheid is veel lager dan aan het begin van de crisis. Net voor de persconferentie van 14 september, waarin het breder inzetten van het CTB wordt aangekondigd en de verplichte 1,5 meter afstand wordt opgeheven, is er een sterke stijging te zien in het aantal mensen die vinden dat de maatregelen onlogisch zijn en moeilijk te begrijpen. Dit lijkt vooral te zitten in een gevoel van onrechtvaardigheid die de maatregel oproept: de lasten worden hierbij niet eerlijk verdeeld. Dit gevoel van onrechtvaardigheid leeft breder dan alleen onder de groepen die moeten testen om een CTB te verkrijgen.
- Het CTB zorgt voor verdeeldheid van de meningen, alleen lijkt deze verdeeldheid niet groter dan eerder het geval was bij de invoering van andere maatregelen, zoals bij de aankondiging van het openingsplan op 13 april.

Kennis van CTB en testen voor toegang beperkt

Er is nog best veel onduidelijkheid over waar je een coronatoegangsbewijs nodig hebt. Zeven op de tien mensen denken onterecht dat je een coronatoegangsbewijs nodig hebt voor het museum en zes op de tien mensen voor een pretparkbezoek.

Slechts een derde van de mensen die moeten testen voor een coronatoegangsbewijs weten dat ze hiervoor terecht kunnen bij testenvoortoeegang.nl. Rijksoverheid.nl wordt maar door één op de zes genoemd als plek waar je terecht kunt voor een afspraak. Een derde denkt ten onrechte dat het maken van een afspraak voor een coronatoegangsbewijs via de GGD kan en twee op de tien via coronatest.nl.

De meerderheid van de mensen die moeten testen voor een coronatoegangsbewijs is bekend met hoe een toegangstest werkt en wanneer je deze doet.

Echter denken ongeveer zes op de tien ten onrechte dat je een toegangstest doet bij (milde) coronaklachten en dat je de toegangstest kan laten uitvoeren bij de GGD. Daarnaast denkt de helft onterecht dat je zelf moet betalen voor een test voor toegang.

Welke stellingen zijn waar?* - % waar (n=107)

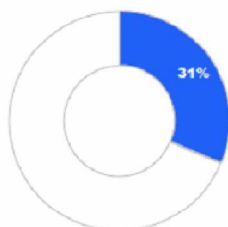
* Hier staan enkel de resultaten gerapporteerd voor diegenen die geen ander toegangsbewijs hebben. Mensen die langer dan 28 dagen (Janzen) of twee weken geleden (overige vaccins) volledig zijn gevaccineerd en mensen die in de afgelopen 6 maanden corona hebben gehad zijn uitgesloten van deze resultaten.

CTB door minderheid wekelijks gebruikt, vooral onder bovenmodalen

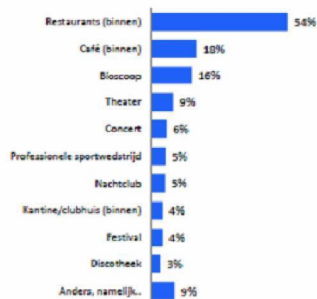
Eén op de drie (31%) mensen heeft in de week van 3 tot en met 10 oktober gebruik gemaakt van een coronatoegangsbewijs.

Een coronatoegangsbewijs is in de afgelopen week het meest gebruikt voor restaurants (54%), cafés (18%) en bioscopen (16%).

Afgelopen week gebruik gemaakt van een coronatoegangsbewijs

Aanleiding gebruik coronatoegangsbewijs*

*Alleen aan de respondent voorgesteld indien men afgelopen week gebruik heeft gemaakt van een coronatoegangsbewijs.

Bij de laatste keer dat men het coronatoegangsbewijs heeft gebruikt, gebruikte 91% hiervoor de corona check app, 9% gebruikte een papieren coronatoegangsbewijs.

Van de mensen die moeten testen voor een coronatoegangsbewijs heeft 17% dit al wel eens gedaan.

Uit onderzoek van I&O research van 8 tot 11 oktober blijkt dat 86% van de Nederlanders van 18 jaar en ouder de CoronaCheck-app op de mobiele telefoon heeft geïnstalleerd of een coronatoegangsbewijs heeft op papier; 76% gebruikt hem ook. Van de mensen met een minimum inkomen heeft en gebruikt maar liefst 36% geen coronatoegangsbewijs, bij de inkomensklasse daar net boven (beneden modaal) is dat 19%. Onder 'bovenmodalen' is dat slechts 4 à 5%.¹

CTB meestal wel gevraagd, QR code gescand, ID minder gevraagd

Negen van de tien keer werd de QR-code van het coronatoegangsbewijs gescand bij de laatste keer dat men gebruik heeft gemaakt van het coronatoegangsbewijs (in de week van 3 tot en met 10 oktober). Slechts in de helft van de gevallen werd tevens het identiteitsbewijs (ID kaart, paspoort of rijbewijs) gecontroleerd.

Uit het onderzoek van I&O research blijkt dat Nederlanders in de twee weken tussen 25 september en 11 oktober gemiddeld 4,0 bezoeken aflegden bij onderstaande acht gelegenheden (zie tabel). Daarvan werden er 2,6 gevraagd naar het coronatoegangsbewijs, wat neerkomt op 65%. Hierbij moet worden opgemerkt dat sportkantines deels ook afhaal hebben waar niet gecheckt hoeft te worden. Dit percentage is dus vertekend.

¹ <https://www.ioresearch.nl/actueel/een-op-drie-bezoeken-niet-gecheckt-met-qr-code/>

In bioscoop, theater, concertzaal en in de professionele sportarena's werd overwegend wel gecheckt (82% of vaker wel), in de amateur-sportkantines meestal niet (in 36% van de gevallen wel). In cafés en restaurants werd ruim de helft van de horecagasten altijd gecheckt, een vijfde tot een kwart helemaal niet.

Tabel 1.2 – Bezoek, frequentie, hoe vaak gecheckt?

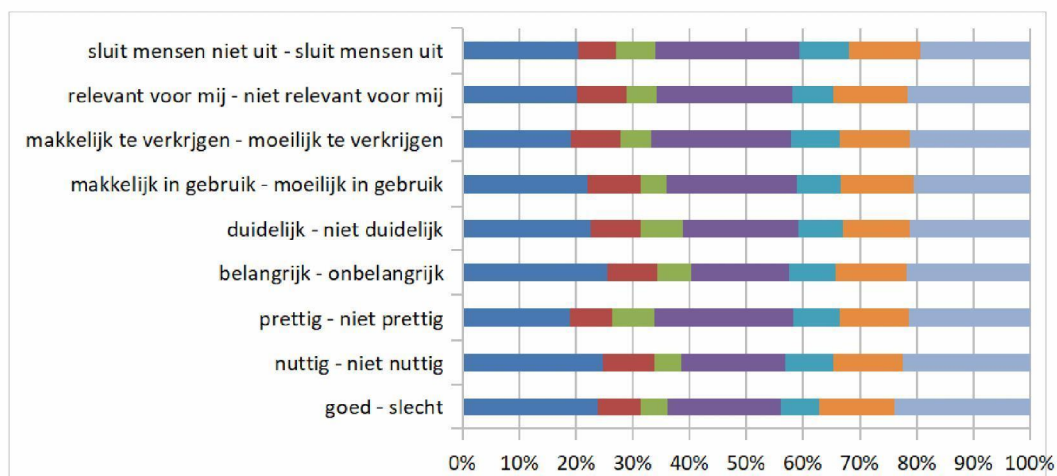
- Hoe vaak heeft u de afgelopen 2 weken (sinds zaterdag 25 september) elk type gelegenheid ongeveer bezocht?
- Hoe vaak werd u bij deze gelegenheid of gelegenheden gevraagd naar uw vaccinatietoegangsbewijs?

	Be-zocht?	Frequentie/check			QR check?					
		Ja	Bezoek	Check	% check	Niet	<25%	25-49%	50-74%	75-99%
Restaurant	53%	2,2	1,4	63%	22%	0%	3%	13%	2%	60%
Café	33%	1,9	1,3	68%	26%	1%	3%	13%	3%	55%
Sportkantine (amateur)	16%	2,4	0,9	36%	54%	1%	5%	9%	1%	30%
Bioscoop	12%	1,3	1,1	83%	17%		0%	3%		80%
Muziekevenement	10%	1,3	1,1	82%	15%	0%	0%	1%		83%
Zakelijke evenement	8%	1,4	0,9	66%	32%	0%	1%	3%		64%
Theater	8%	1,3	1,1	87%	10%			2%		88%
Professionele sportwedstrijd	7%	1,9	1,6	87%	14%			6%		79%
Totaal % QR check		4,0	2,6	65%	18%	2%	8%	16%	10%	45%

Meningen over het CTB zijn verdeeld

Bijna zes op de tien mensen (57%) ervaren het gebruik van het coronatoegangsbewijs als effectief om verspreiding van het coronatoegangsbewijs tegen te gaan.

De meningen over het coronatoegangsbewijs zijn verdeeld.

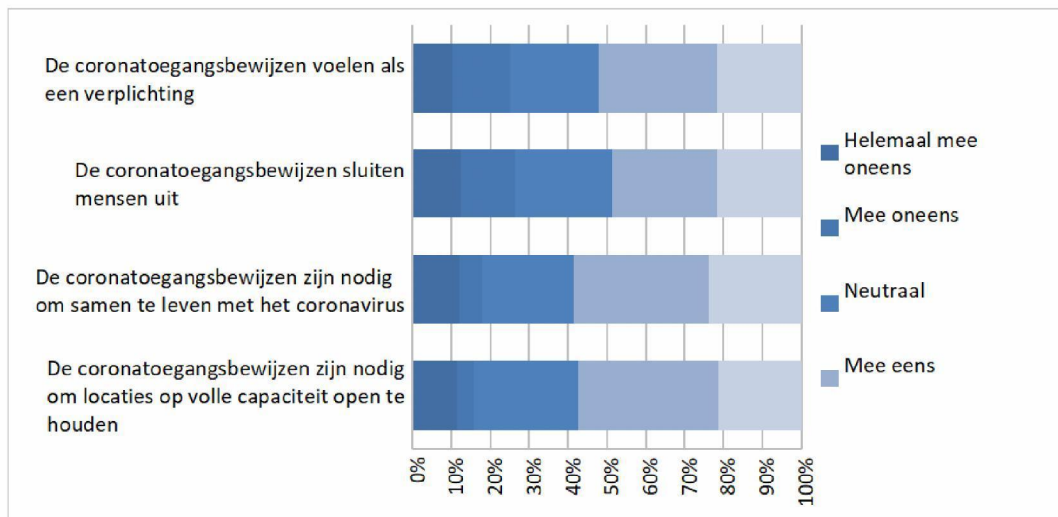

57% is het (helemaal) eens dat CTB nodig zijn om locaties op volle capaciteit open te houden;

58% is het (helemaal) eens dat coronatoegangsbewijzen nodig zijn om samen te leven met het coronavirus;

52% is het (helemaal) eens dat coronatoegangsbewijzen als een verplichting voelt;

49% is het (helemaal) eens dat CTB mensen uitsluit.

Uit het onderzoek van I&O research blijkt dat de meerderheid (64%) van de Nederlanders die een coronatoegangsbewijs hebben (dus niet alle Nederlanders) positieve ervaringen heeft, 19% is neutraal, 8% oordeelt negatief.

Uit de toelichting zijn de volgende lijnen te zien:

- Positief:
 - Het werkt goed, we kunnen weer dingen doen
 - Men is blij met de schifting, het geeft veiligheid
- Negatief:
 - Er wordt niet consequent gecontroleerd, dus het geeft geen veiligheid (of schijnveiligheid)
 - Men is niet blij met de schifting, het geeft een tweedeling
 - Gelegenheden worden ten onrechte belast
 - Het werkt (technisch) niet altijd goed

Ruim de helft (54%) van de mensen die geen toegangsbewijs (QR-code) hebben, zegt de gelegenheid (horeca, evenement, bioscoop, etc.) dan niet te bezoeken, 21% bezoekt dan een gelegenheid waar niet gecontroleerd wordt en 9% laat zich vooraf testen. 2% gebruikt de QR-code van iemand anders.

Vier op tien (39%) ervaren veel of vrij veel last, 14% ervaart 'niet zo veel' last en bijna de helft (47%) ervaart nauwelijks tot geen last van het moeten tonen van een coronatoegangsbewijs.

CTB scoort gemiddeld in vergelijking met andere maatregelen

De houding ten aanzien van verschillende maatregelen wordt al langere tijd gemeten in de campagne effectmonitor. Zowel voor maatregelen die al langere tijd gelden en nog steeds gelden, als maatregelen van kortere duur. Hieronder een samenvatting van verschillende maatregelen die op dezelfde manier zijn gemeten, namelijk aan de hand van een 7 puntschaal op in ieder geval de volgende aspecten:

- Belangrijk - Onbelangrijk
- Nuttig - nutteloos
- Prettig – onprettig
- Makkelijk - moeilijk

Grofweg kunnen, als naar deze aspecten wordt gekeken, de maatregelen worden opgedeeld in drie categorieën als het gaat om de houding ten aanzien van deze maatregelen.

1. Maatregelen die positief scoren op alle aspecten (meestal 5 of hoger gemiddeld, op deelaspecten 4-5)
2. Maatregelen die op deelaspecten gemiddeld scoren (meest 4-5) en op sommige momenten iets onder gemiddeld (net onder 4)
3. Maatregelen die op deelaspecten onder gemiddeld scoren (3-3,5)

Positief scoren²:

- 1,5 meter afstand houden
- Handen wassen
- Drukke vermijden / ruimte geven (per juli 2021)

Gemiddeld en deels iets onder gemiddeld scoren:

- Testen voor toegang: wordt half augustus als onprettig en moeilijk ervaren (net onder gemiddeld); in mei en juni scoorde dit nog gemiddeld.
- Avondklok: bij de invoering in januari scoort deze maatregel boven gemiddeld, in de laatste maand (april 2021) deels onder gemiddeld: dan wordt hij met name als onprettig en moeilijk ervaren; ander aspecten scoren dan nog net boven gemiddeld³.
- Coronatoegangsbewijs: scoort op de meeste aspecten gemiddeld, op prettig en makkelijk net onder gemiddeld.

Op deelaspecten onder gemiddeld scoren:

- Mondkapjes: worden duidelijk als onprettig ervaren, op andere aspecten gemiddeld.
- Maximum aantal bezoekers thuis ontvangen: vooral de 1-bezoeker regel werd als onprettig en moeilijk ervaren. De max 2 en 4-bezoekers regels werden net iets beter, maar ook als onprettig ervaren⁴.

² Campagne effectmonitor 25 augustus 2021 <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/documenten/rapporten/2020/07/08/rapporten-over-de-campagne-effecten-alleen-samen>

³ Campagne effectmonitor februari en april 2021

⁴ Campagne effectmonitor februari, mei en juni 2021

Gedaald vertrouwen in beleid en communicatie, maatregelen onlogisch en moeilijk te begrijpen

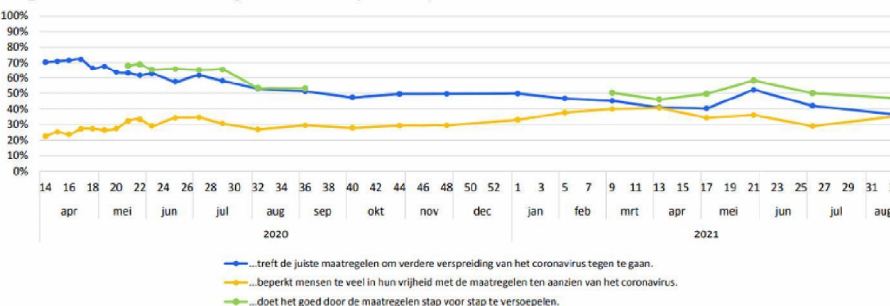
Het vertrouwen in de aanpak van de coronacrisis door de overheid is al langere tijd aan het afnemen. Dat geldt ook voor de communicatie over de aanpak. Dit is de context waarin het coronatoegangsbewijs breder is ingevoerd.

Het aandeel dat vindt dat de Rijksoverheid de juiste maatregelen treft is gezakt van 70% aan het begin van de crisis naar onder de 40% nu, een enorme daling.

TEN OPZICHTE VAN EIND MEI VINDEN MINDER MENSEN DAT DE RIJKSOVERHEID DE JUISTE MAATREGELEN TREFT

Eén op de drie personen geeft aan dat de Rijksoverheid de juiste maatregelen treft. Ongeveer de helft van de mensen vindt dat de Rijksoverheid het goed doet door de maatregelen stap voor stap te versoepelen. Hiermee lijkt de daling ten opzichte van eind mei door te zetten. Ruim een derde geeft aan dat de overheid mensen te veel beperkt in hun vrijheden met de maatregelen ten aanzien van het coronavirus.

Draagvlak voor het beleid – De Rijksoverheid... % (helemaal) eens

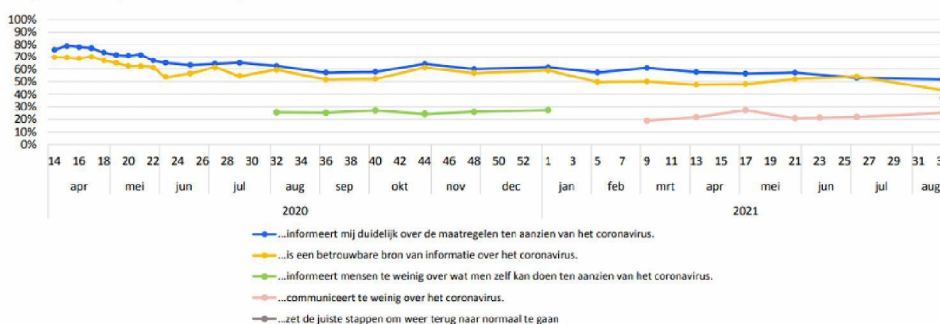

Ook zien we een duidelijke daling in de mate waarin mensen vinden dat de Rijksoverheid duidelijk communiceert (van 75% naar 50%) en een betrouwbare informatiebron is (van 70% naar 45%).

HET AANDEEL MENSEN DAT DE RIJKSOVERHEID ALS BETROUWBARE BRON VAN INFORMATIE OVER HET CORONAVIRUS ZIET, NEEMT AF TEN OPZICHTE VAN BEGIN JULI

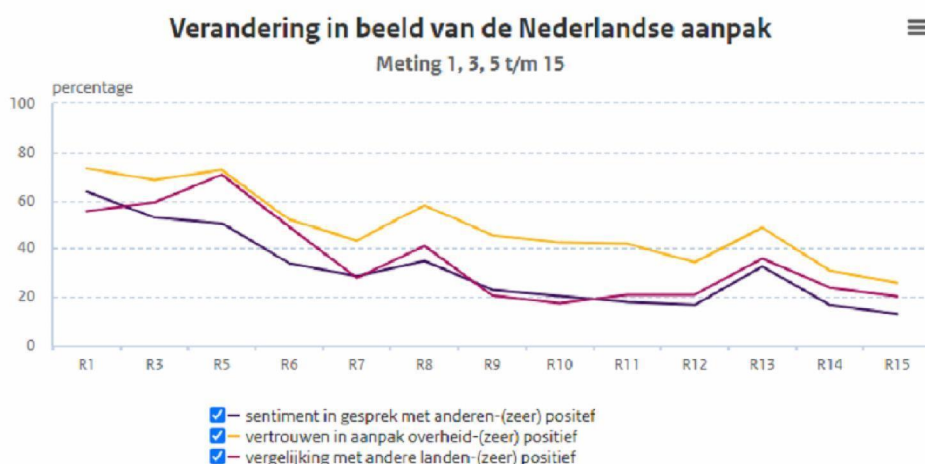
Ruim één op de drie mensen vinden dat de Rijksoverheid een betrouwbare informatiebron over het coronavirus is. De duidelijkheid waarin de Rijksoverheid informeert over de maatregelen blijft stabiel. Bijna vier op de tien Nederlanders geven aan dat de Rijksoverheid de juiste stappen neemt om weer terug naar normaal te gaan.

% (helemaal) eens – De Rijksoverheid...

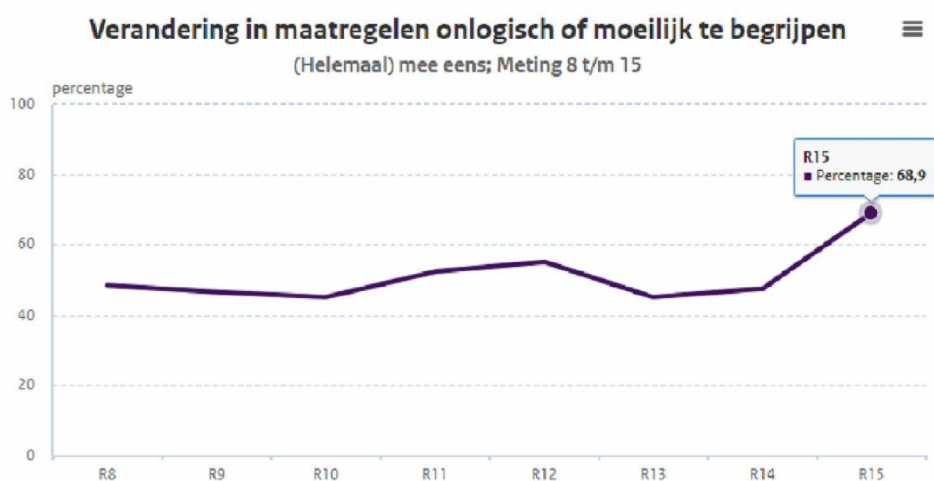

⁵ <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/communicatie-en-vertrouwen>

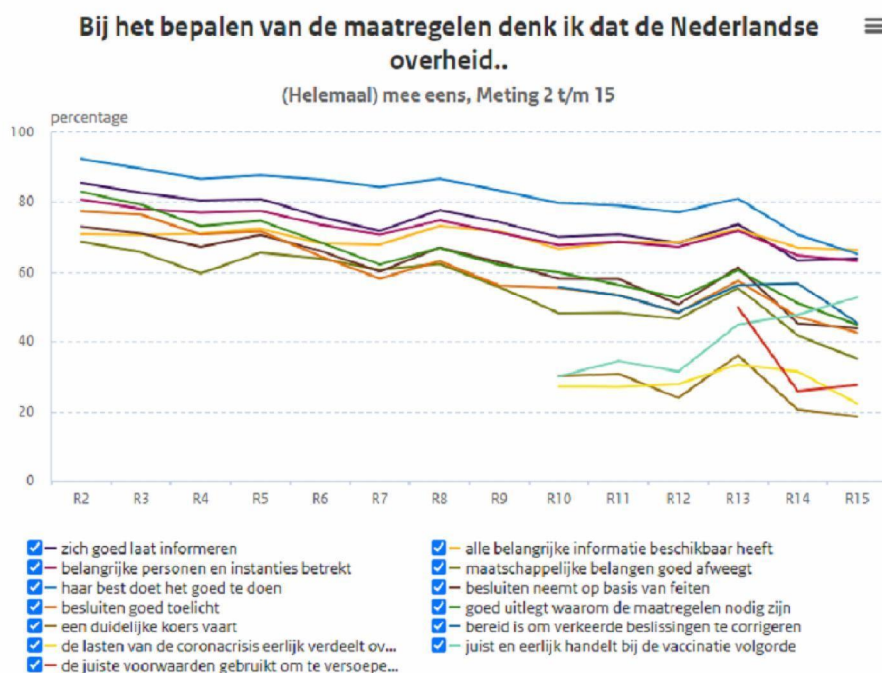
Uit de vragenlijstonderzoeken van de RIVM gedragsunit⁵ worden deze trends ook gesignaleerd. Vooral na de tweede lockdown eind december (hieronder tussen R8 en R9) neemt het vertrouwen verder af.

Een andere belangrijke ontwikkeling die het RIVM signaleert is de mate waarin mensen de maatregelen onlogisch vinden of moeilijk te begrijpen. In meetronde 15, uitgevoerd tussen 8 en 12 september, net voor de persconferentie van 14 september waarin het loslaten van de 1,5 meter maatregel en het breder invoeren van het coronatoegangsbewijs worden aangekondigd, stijgt dit ineens naar bijna 70%, daar waar het eerst rond de 50% schommelde.

Een mogelijke verklaring hiervoor kan worden gevonden in onderstaande grafiek. Slechts 1 op de 5 deelnemers is het eens met de stelling dat de Nederlandse overheid de lasten van de corona crisis eerlijk verdeelt en een duidelijke koers vaart (1 op de 2 zijn het oneens), en 1 op de 4 vindt dat de juiste voorwaarden worden gebruikt om te versoepelen. Met name de daling in deelnemers die vinden dat de lasten eerlijk worden verdeeld kan er op duiden dat de bredere invoering van het CTB (die op dat moment in de media al was aangekondigd) een gevoel van onrechtvaardigheid oproept, omdat de maatregel verschillend uitpakt voor verschillende groepen. Belangrijk om op te merken is dat het gevoel van onrechtvaardigheid veel breder leeft dan alleen onder de groepen die moeten testen om een CTB te verkrijgen. Ook speelde rond dit tijdstip de Formule 1 in Zandvoort die veel onbegrip opleverde, omdat festivals op dat moment nog niet mochten.

Meningen over CTB lopen uiteen, vergelijkbaar met andere maatregelen

Uit een opiniepeiling vlak na de persconferentie van 14 september⁶ blijkt dat er een groot verschil van mening is als het gaat om het draagvlak voor de maatregelen, met name rondom de inzet van het coronatoegangsbewijs.

Eenzijds zijn er mensen die begrip hebben voor het breder inzetten van het coronatoegangsbewijs; het zorgt ervoor dat er (veilig) versoepeld kan worden. Anderzijds geven mensen aan dat ze de bredere inzet niet kunnen begrijpen; zij spreken onder meer hun zorg uit over het buitensluiten van mensen en het gevoel van verplicht vaccineren dat het bij hen oproept.

Ongeveer vier op de tien mensen zien het CTB niet als een oplossing en niet als de juiste stap om verder te openen, maar bijna vier op de tien vinden dit juist wel. Dit zijn dus grotere groepen dan alleen de niet gevaccineerden die moeten testen voor een CTB.

Hierbij moet nog wel worden opgemerkt dat deze verdeeldheid ook al eerder is geconstateerd rondom persconferenties en de aankondiging van veranderingen in maatregelen. Zo werd op het openingsplan dat op 13 april werd aangekondigd ook met een vergelijkbare verdeeldheid gereageerd⁷.

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/documenten/rapporten/2021/09/14/draagvlak-maatregelen-na-persconferentie-week-37-2021>

⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/documenten/rapporten/2021/04/13/draagvlak-openingsplan-na-persconferentie-13-april-2021>